

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ

Ένα ταξίδι στις βασικές αρχές της οικονομικής επιστήμης,
μέσα από ερωτήσεις, απαντήσεις και παραδείγματα.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ : Νικόλας Πολυκάρπου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ : Παναγιώτης Αποστολάτος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ : Ατελιέ Εκδόσεων

Έκδοση: Αθήνα, Μάρτιος 2024

ISBN: 978-960-468-371-0

© Copyright

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΙΧΑΛΗ ΣΙΔΕΡΗ

Ανδρέα Μεταξά 28 & Θεμιστοκλέους

Εξάρχεια, 106 81 Αθήνα

Τηλ.: 210 3301161-2-3 • Fax: 210 3301164

e-mail: info@siderisbooks.gr • www.siderisbooks.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ ΣΤΑ SOCIAL MEDIA

<https://linktr.ee/m.siderisbooks>

ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΑΣ

ΠΑΙΔΙΚΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ

Εικονογραφημένα Παραμύθια • Κόμικς • Παιδική και Εφηβική Λογοτεχνία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μυθιστόρημα • Ποίηση • Θέατρο • Δοκίμιο

ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ & ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

Εκπαιδευτικά • Σχολικά Βοηθήματα • Ιταλικά Εκπαιδευτικά • Δίγλωσσα Λεξικά • Δίγλωσσοι Διάλογοι

ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ / ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ / ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΎΛΗΣ

Εκδίδουμε έργα για παιδιά και ενήλικους με επιμέλεια και σωστή προσέγγιση στη γνώση και στη φιλαναγνωσία. Προβάλλονται, διαφημίζονται, προωθούνται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Διαβάζουμε Έλληνες συγγραφείς. Στηρίζουμε το ελληνικό βιβλίο.

Νικόλας Πολυκάρπου

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ

Ένα ταξίδι στις βασικές αρχές της οικονομικής επιστήμης,
μέσα από ερωτήσεις, απαντήσεις και παραδείγματα.

εκδόσεις
**Μιχαηλ
Σιδερη**

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

«Σύντομα θα βγούμε στις αγορές», «Η οικονομική ανάπτυξη φέτος ξεπέρασε το 3%», «Κράτος, εργοδοτικές οργανώσεις και εργαζόμενοι διαπραγματεύονται για τη θέσπιση κατώτατου μισθού».

Είμαι βέβαιος πως όσοι από εσάς παρακολουθείτε έστω και λίγο τις εξελίξεις γύρω από την οικονομία τόσο στη χώρα μας αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο, θα έχετε ακούσει τουλάχιστον μια φορά τα πιο πάνω. Θα έχετε επίσης παρακολουθήσει στους δέκτες σας πολιτικά πάνελ με τα κοινοβουλευτικά κόμματα να διασταυρώνουν τα ξίφη τους και να επιχειρηματολογούν για τον τρόπο προσέγγισης πολλών ζητημάτων σε σχέση με την οικονομία, ενώ θα έχετε σκεφτεί και εσείς οι ίδιοι σε πολλές περιπτώσεις τον τρόπο επίλυσης των προβλημάτων αυτών. Σε ποιο βαθμό όμως κατανοείτε πραγματικά και σε βάθος τα πιο πάνω ζητήματα; Και αν μπορεί ένας απλός τηλεθεατής χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις οικονομικών να βρει τη «μαγική φόρμουλα» επίλυσης των πιο πάνω προβλημάτων, τότε για ποιο λόγο είναι τόσο δύσκολο να επιλυθούν από τους ίδιους τους οικονομολόγους και την πολιτική ηγεσία;

Στόχος του βιβλίου αυτού λοιπόν είναι η ανάλυση των βασικών αρχών και κανόνων οι οποίοι διέπουν την οικονομική επιστήμη υπό τη μορφή ερωτήσεων, απαντήσεων και παραδειγμάτων έτσι ώστε να γίνονται εύκολα κατανοητές από τον μέσο αναγνώστη. Το βιβλίο αυτό δεν εμβαθύνει ιδιαίτερα σε πολύπλοκη τεχνική ανάλυση (αν και σε ορισμένες περιπτώσεις η τεχνική ανάλυση είναι απαραίτητη για μια ορθή και ολοκληρωμένη κατανόηση του θέματος) αλλά επιχειρεί να δώσει μια σφαιρική εικόνα και να εξηγήσει τη βασική οικονομική θεωρία έτσι ώστε να γίνει κατανοητός ο μηχανισμός λειτουργίας της οικονομίας. Επιπλέον, το βιβλίο στοχεύει να απαντήσει σε βασικά ερωτήματα που απασχολούν συχνά τους πολίτες σχετικά με την οικονομία τόσο στη χώρα μας αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και τον ρόλο του κράτους και των θεσμών σε αυτή. Οι

απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά δίνονται κυρίως μέσα από το πρίσμα της οικονομικής επιστήμης, ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις γίνονται αναφορές οι οποίες συνδυάζουν την οικονομική θεωρία μαζί με άλλες παραμέτρους όπως η πολιτική, η κοινωνιολογία και η φιλοσοφία. Η ανάλυση βασίζεται αποκλειστικά σε επιστημονικά δεδομένα, στέκεται δηλαδή στο τι μας διδάσκει η οικονομική επιστήμη και τα στοιχεία. Είναι σημαντικό επίσης να αναφερθεί πως δεν υπάρχει απόλυτη ομοφωνία ανάμεσα στους οικονομολόγους για αρκετά ζητήματα, αφού σε πολλές περιπτώσεις εμπεριέχονται υποκειμενικοί παράγοντες οι οποίοι γίνονται διαφορετικά αντιληπτοί από άνθρωπο σε άνθρωπο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το βιβλίο καταθέτει τα επιχειρήματα ένθεν και ένθεν, ενώ εναπόκειται στην κρίση του αναγνώστη να κρίνει ο ίδιος για το πού βρίσκεται η δική του αλήθεια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

- Τι ονομάζουμε οικονομική επιστήμη; Και ποια η βασική έννοια του οικονομικού προβλήματος;..... 11
- «Τα θέλω όλα!» Τι είναι η ζήτηση και πώς καθορίζεται;..... 13
- «Αγόρασε, Κόσμε!» Τι είναι η προσφορά και πώς καθορίζεται;..... 15
- «Τόσα δίνω. Πόσα θες;» Πώς καθορίζονται οι τιμές και τι ονομάζουμε οικονομική αποτελεσματικότητα;..... 17
- «Πλαφόν στις τιμές τώρα!» - Τι ονομάζουμε πλαφόν και πώς επηρεάζει τις τιμές; 22
- Τι είναι το κόστος και ποιες οι διακρίσεις του; 24

2. ΜΟΡΦΕΣ ΑΓΟΡΑΣ

- Τι ονομάζουμε «Τέλειο Ανταγωνισμό» και σε ποιο βαθμό υφίσταται στην πράξη;..... 27
- «Η δύναμη της επωνυμίας». Τι είναι ο μονοπωλιακός ανταγωνισμός;..... 29
- Τι είναι το Μονοπώλιο; Και ποιοι οι κανόνες αυτού του «παιχνιδιού»; 32
- Τι ονομάζουμε Ολιγοπώλιο και τι κοινό έχει με μια παρτίδα σκάκι;..... 35
- Τι είναι τα καρτέλ και ποιος ο αντίκτυπός τους στη λειτουργία της αγοράς;..... 39

3. Η ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Πώς καθορίζεται ο μισθός σου;..... 42
- «Καθορισμός Κατώτατου Μισθού». Η λύση στο πρόβλημα της φτώχειας; 47
- Τι είναι τα συνδικάτα και οι συλλογικές συμβάσεις;..... 49
- Τι ονομάζουμε ανεργία; Και πώς μπορεί να καταπολεμηθεί;..... 52

4. ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

- «Χρειαζόμαστε δρόμους, χρειαζόμαστε πάρκα, χρειαζόμαστε δημόσιες υποδομές!» Τι ονομάζουμε δημόσια αγαθά και γιατί η ελεύθερη αγορά «δεν θέλει» να τα παράγει; 56
- Εισαγωγή στις «Εξωτερικότητες». Πώς οι ενέργειές μας επηρεάζουν τρίτα πρόσωπα; 58
- Ασύμμετρη πληροφόρηση. Τελικά, πόσα γνωρίζουμε; 63
- Επανάληψη – Ποια η σχέση ανταγωνισμού και οικονομικής αποτελεσματικότητας; 67
- Το κράτος στον ρόλο του επιχειρηματία! Γίνεται; 69
- Περί ιδιωτικοποιήσεων. Μια αναγκαία μεταρρύθμιση ή ένα ακόμα ξεπούλημα; 73

5. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΩΣ ΣΥΝΟΛΟ

- Τι ονομάζουμε Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ); 76
- Ποιοι είναι οι τομείς οικονομικών δραστηριοτήτων; 82
- Μπορούμε να παράγουμε όσο θέλουμε; 84
- Τι ονομάζουμε «Παραοικονομία» και ποιο το μέγεθός της; 87

6. ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η οικονομία ενός κράτους; 91
- «Η οικονομία σε χειμερία νάρκη!». Τι είναι η Μαλθουσιανή παγίδα; 96
- Βιομηχανική Επανάσταση: Πότε και πώς έγινε το “Big Bang” της οικονομίας; 99
- Ποια είναι η «μαγιά» για βιώσιμη μακροχρόνια ανάπτυξη; 101
- Τι εννοούμε με τον όρο «Διεθνής βοήθεια» και πώς μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη των φτωχότερων περιοχών του κόσμου; 105
- Μύθος ή Αλήθεια: Θα κλέψουν τα ρομπότ τις δουλειές μας; 109
- Μέχρι πού φτάνουν τα όρια μας; 112

7. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Τι ονομάζουμε δημοσιονομική πολιτική; 115
- «Σ’ αυτόν τον κόσμο τίποτα δεν είναι σίγουρο, εκτός από τον θάνατο και τους φόρους» - Βενιαμίν Φραγκλίνος. Τι είναι η φορολογία πώς επηρεάζει τις οικονομικές αποφάσεις; 117

- Τι είναι οι επιδοτήσεις και τα επιδόματα, και πότε πρέπει να δίνονται;..... 122
- «Κομμένα πια τα δανεικά» - Τι είναι το δημόσιο χρέος;..... 127
- Τι είναι ο κρατικός προϋπολογισμός και ποια η σημασία του;..... 130
- Τι εννοούμε όταν λέμε πως «θα βγούμε στις αγορές»;..... 133

8. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

- Τι ονομάζουμε «χρήμα» και ποιες οι μορφές του;..... 136
- Τι ονομάζουμε νομισματική πολιτική;..... 138
- «Η τράπεζα των τραπεζών». Τι είναι η Κεντρική Τράπεζα;..... 140
- Με ποιον τρόπο «τυπώνεται» το χρήμα;..... 142
- Τι είναι το επιτόκιο και ο τόκος, και πώς επηρεάζουν το τραπεζικό σύστημα;..... 144
- «Πληθωρισμός. Η μόνη μορφή φορολογίας που επιβάλλεται χωρίς νομοθεσία» - Μίλτον Φρίντμαν. Τι είναι «το τέρας του πληθωρισμού»;..... 147
- Τι ονομάζουμε αποπληθωρισμό και ποια η σημασία της σταθερότητας των τιμών;..... 152
- Έχει το κράτος τη δυνατότητα να «τυπώνει χρήμα» για να λύσει το πρόβλημά του;..... 154
- Χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τι είναι, ποιος ο ρόλος του στην οικονομία και ποιες ιδιαιτερότητες παρουσιάζει;..... 156
- Τι είναι η Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή (ΑΤΑ);..... 160
- «Ευρώ ή Δραχμή;» Ποια τα υπέρ και τα κατά μιας νομισματικής ένωσης;..... 162
- Τι είναι τα κρυπτονομίσματα και ποια η αξία τους;..... 166

9. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ

- «Παιδιά, υπάρχει κρίση!» Τι είναι οι οικονομικές διακυμάνσεις;..... 170
- Πώς προκαλούνται οι οικονομικές υφέσεις;..... 173
- Ποιος ο μηχανισμός αυτοθεραπείας της οικονομίας;..... 175
- Πρέπει το κράτος να παρέμβει; Και αν ναι, με ποιον τρόπο;..... 177
- Τι είναι η γνωστή σε όλους μας «Λιτότητα»;..... 180
- Μπορούν η δημοσιονομική και η νομισματική πολιτική να δώσουν λύσεις σε βάθος χρόνου;..... 182

10. ΔΙΕΘΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

- Τι ονομάζουμε διεθνές εμπόριο και ποια τα οφέλη για την εγχώρια και παγκόσμια οικονομία;..... 185
- Ποιος είναι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και ποιος ο στόχος του; 188
- Πότε και γιατί το κράτος παρεμβαίνει στο ελεύθερο εμπόριο; Τι είναι οι δασμοί και τι ονομάζουμε προστατευτισμό;..... 189
- Τι εννοούμε με τους όρους «Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων» και “capital controls”;..... 193
- Τι είναι το Ισοζύγιο πληρωμών;..... 196
- «Εισάγουμε περισσότερα από όσα εξάγουμε εις βάρος της οικονομίας μας». Μύθος ή αλήθεια; 200
- Παγκοσμιοποίηση και αγορά εργασίας. Κλέβουν οι ξένοι τις δουλειές μας;..... 204
- Τι ονομάζουμε συνάλλαγμα και ισοτιμία συναλλάγματος; 207
- Συναλλαγματική Ισοτιμία: Ποιοι οι μύθοι και ποιες οι πραγματικότητες; 211
- Τι είναι η Ευρωπαϊκή Ενιαία Αγορά και ποιος ο σκοπός της;..... 215
- Τι είναι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και ποιος ο ρόλος του;..... 218

11. ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΣΚΕΨΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

- «Η οικονομία της ελεύθερης αγοράς». Τι είναι ο καπιταλισμός και πώς λειτουργεί το «αόρατο χέρι της αγοράς»;..... 220
- «Από τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του» - Καρλ Μαρξ. Τι είναι ο Σοσιαλισμός;..... 223
- Σοσιαλισμός. «Εναλλακτική επιλογή ή μια ουτοπία;»..... 226
- Κέρδος. Ευλογία ή κατάρα; 229
- Τι είναι η οικονομική ανισότητα και σε ποιον βαθμό είναι αποδεκτή; 232
- Ποιο το δίλημμα οικονομικής αποτελεσματικότητας και ισότητας; 236
- Είναι τελικά ο ορθολογισμός δεδομένος; 238
- «Ψωμί, παιδεία... αλλά ποιος θα πληρώσει;» 241
- Τομέας Υγείας: Μια ακόμη «αγορά υπηρεσιών», ή κάτι περισσότερο; 245
- «Οι αριθμοί ευημερούν και οι άνθρωποι πάσχουν» και... τι είναι τα «οικονομικά της ευτυχίας»; 250

1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

**Τι ονομάζουμε οικονομική επιστήμη;
Και ποια η βασική έννοια του οικονομικού προβλήματος;**

«*Η επιστήμη που ασχολείται με τα χρήματα!*», θα είναι η απάντηση του μέσου πολίτη αν ερωτηθεί τι είναι και με τι ασχολείται η οικονομική επιστήμη. Και δεν θα έχει και άδικο. Το χρήμα αποτελεί το μέσο συναλλαγής κάθε οικονομικής μας πράξης, ενώ τα περισσότερα οικονομικά μεγέθη τα οποία μελετούν καθημερινά οι οικονομολόγοι, είτε ονομάζονται Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), είτε γενικό επίπεδο τιμών, είτε μέσες μηνιαίες απολαβές, υπολογίζονται είτε σε Ευρώ, είτε σε Δολάρια, είτε σε οποιοδήποτε άλλο νόμισμα, ανάλογα σε ποια χώρα βρίσκεσαι. Εξετάζοντας παρ' όλα αυτά σε μεγαλύτερο βάθος το τι πραγματεύεται και μελετά η οικονομική επιστήμη, και ποια ερωτήματα ακριβώς καλείται να απαντήσει, θα διαπιστώσει κανείς ότι η απάντηση «*χρήμα*» είναι μια ελλιπής απάντηση. Ποιο είναι λοιπόν το αντικείμενο μελέτης της οικονομικής επιστήμης;

Από τη μέρα που γεννιέται ο κάθε ένας από εμάς αντιλαμβάνεται πως έχει διάφορες ανάγκες τις οποίες καλείται να καλύψει τόσο για την επιβίωσή του, αλλά και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του. Ανάγκη μπορούν να αποτελέσουν τα πιο βασικά αγαθά όπως το φαγητό, η ένδυση και η στέγαση, τα οποία είναι απαραίτητα για την επιβίωση, αλλά και οτιδήποτε άλλο μπορεί να θελήσει κάποιος όπως η μόρφωση, η ψυχαγωγία και η ασφάλεια. Η κάθε ανάγκη συνοδεύεται από μια επιθυμία για ικανοποίησή της, για την οποία χρησιμοποιούνται συνήθως οικονομικοί πόροι, οικονομικά αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία είναι αποτέλεσμα της παραγωγικής διαδικασίας. Για κακή μας τύχη, οι οικονομικοί αυτοί πόροι δεν είναι απεριόριστοι, υπάρχει δηλαδή αυτό που ονομάζουμε στενότητα ή σπανιότητα πόρων, σε αντίθεση με τις ανάγκες μας οι οποίες είναι απεριόριστες. Η διαθεσιμότητα ξυλείας, παραδείγματος χάρη, η οποία

αποτελεί την πρώτη ύλη για την παραγωγή χαρτιού ή μιας τραπεζαρίας για το σαλόνι μας, είναι περιορισμένη καθώς δεν υπάρχει απεριόριστος αριθμός δέντρων στον πλανήτη. Ένας ακόμα πόρος ο οποίος είναι περιορισμένος είναι η ίδια η εργασία. Αν για παράδειγμα θελήσετε να απολαύσετε ένα γεύμα στο αγαπημένο σας εστιατόριο, τότε θα πρέπει κάποιος να εργαστεί και να θυσιάσει από τον δικό του χρόνο για να παρασκευάσει το γεύμα σας. Όπως γίνεται αντιληπτό, κανένας άνθρωπος δεν είναι διατεθειμένος να εργάζεται απεριόριστα για την ικανοποίηση των δικών μας αναγκών, αφού και ο ίδιος προσπαθεί να επιλύσει το δικό του οικονομικό πρόβλημα, να καλύψει δηλαδή και ο ίδιος τις δικές του ανάγκες.

Η σπανιότητα των οικονομικών πόρων, ο περιορισμός με άλλα λόγια των διαθέσιμων αγαθών και υπηρεσιών για την κάλυψη των αναγκών, μας αναγκάζει να ιεραρχήσουμε και να επιλέξουμε ποιες ανάγκες θα πρέπει να καλύψουμε. Το θεμελιώδες πρόβλημα των οικονομικών λοιπόν είναι το πώς ο κάθε ένας από εμάς θα καταφέρει να καλύψει και να ικανοποιήσει όσες περισσότερες ανάγκες μπορεί μέσα από τους περιορισμένους διαθέσιμους πόρους, ενώ η οικονομική επιστήμη θα μπορούσε να οριστεί ως η επιστήμη η οποία μελετά το πώς καταναλωτές, επιχειρήσεις και κράτη ενεργούν έτσι ώστε να εξασφαλίσουν όσο περισσότερους πόρους είναι δυνατόν, για να καλύψουν τις απεριόριστες ανάγκες τους. Με άλλα λόγια, η οικονομική επιστήμη είναι η επιστήμη η οποία μελετά την παραγωγή, τη διανομή και την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών. Δυστυχώς λοιπόν για εμένα, αλλά και για τους υπόλοιπους οικονομολόγους, οι σπουδές οικονομικών δεν αποτελούν τις σπουδές οι οποίες *«σου διδάσκουν το πώς μπορείς να γίνεις πλούσιος!»*

Τα οικονομικά θεωρούνται μια κοινωνική επιστήμη αφού μελετούν την ανθρώπινη συμπεριφορά και αλληλεπίδραση είτε ως άτομα είτε ως ομάδες και οργανώσεις, ενώ οι δύο κλάδοι των οικονομικών είναι η μικροοικονομία και η μακροοικονομία. Η μελέτη της μικροοικονομίας επικεντρώνεται στις επιλογές των νοικοκυριών (καταναλωτών) και των επιχειρήσεων, ενώ η μακροοικονομία εστιάζει στη συμπεριφορά της οικονομίας στο σύνολό της. Ο πατέρας των σύγχρονων οικονομικών θεωρείται ο Άνταμ Σμιθ (1723-1790), του οποίου το έργο «Η Έρευνα για τη Φύση και τα Αίτια του Πλούτου των Εθνών» (1776) θεωρείται ως το πρώτο σύγχρονο έργο που αντιμετωπίζει τα οικονομικά ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα και ως ακαδημαϊκό κλάδο. Για να παινέσουμε και το

σπίτι μας φυσικά, ερωτήματα σε σχέση με την κατανομή των πόρων βρίσκονται και σε γραπτά του Ησίοδου, ενώ αρκετοί ιστορικοί περιγράφουν τον ίδιο τον Ησίοδο ως τον πρώτο οικονομολόγο.

Μέσα από αυτό το βιβλίο λοιπόν, ο αναγνώστης θα είναι σε θέση να κατανοήσει πώς οι καταναλωτές ενεργούν έτσι ώστε να μεγιστοποιήσουν την ωφελιμότητα – χρησιμότητά τους μέσα από την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών, πώς οι επιχειρήσεις ενεργούν έτσι ώστε να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους και πώς τα κράτη ενεργούν και χαράζουν πολιτική έτσι ώστε να ενισχυθεί η οικονομική ανάπτυξη και να επιτευχθούν ταυτόχρονα οι στόχοι της εκάστοτε κυβέρνησης.

«Τα θέλω όλα!» Τι είναι η ζήτηση και πώς καθορίζεται;

Αν το σύνταγμα αποτελεί τον θεμελιώδη νόμο –τη βάση πάνω στην οποία καθορίζεται ο τρόπος λειτουργίας ενός κράτους και πάνω στον οποίο βασίζεται η διαμόρφωση ολόκληρης της νομοθεσίας– τότε δεν θα ήταν υπερβολή να πει κάποιος ότι οι νόμοι προσφοράς και ζήτησης αποτελούν το «σύνταγμα» των οικονομικών.

Όπως αναφέραμε στην εισαγωγή του βιβλίου, τα «θέλω» –οι ανάγκες μας– είναι απεριόριστα, ενώ οι οικονομικοί πόροι είναι περιορισμένοι, και γι' αυτό τον λόγο, ο κάθε ένας πρέπει να επιλέξει και να ιεραρχήσει ποιες ανάγκες του πρέπει να καλύψει. Η σπανιότητα των οικονομικών πόρων είναι εξάλλου και ο λόγος για τον οποίο υφίσταται ο μηχανισμός καθορισμού των τιμών. Αποτέλεσμα του πιο πάνω μηχανισμού είναι η απόκτηση των οικονομικών πόρων από όσους είναι διατεθειμένοι να προσφέρουν το μεγαλύτερο αντίτιμο, όσους δηλαδή είναι έτοιμοι να επωμιστούν το μεγαλύτερο κόστος για την απόκτησή τους.

Ένα απόγευμα είχα πάει για καφέ στο σπίτι ενός φίλου στον οποίο αρέσουν πολύ οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και τα βιντεοπαιχνίδια, σε αντίθεση με εμένα που χρησιμοποιώ τον ηλεκτρονικό υπολογιστή κυρίως για να σερφάρω στο διαδίκτυο και για προσωπική μελέτη. Τη δεδομένη στιγμή θυμάμαι πως ψάχναμε και οι δύο να αγοράσουμε έναν καινούργιο φορητό υπολογιστή, ο κάθε ένας για τους δικούς του λόγους. «Σκέφτομαι να αγοράσω έναν υπολογιστή αξίας €2.500» μου είχε πει. Νωρίτερα το απόγευμα εν τω μεταξύ είχα πραγματοποιήσει τη δική μου έρευνα αγοράς αλλά δεν μπήκα καν στον κόπο να κοιτάξω για οποιονδήποτε υπολογιστή άνω των €1.000. Για τον ίδιο φυσικά, η αγορά ενός υπολογιστή με έναν ισχυρό

επεξεργαστή αποτελούσε προτεραιότητα αφού θα τον χρησιμοποιούσε αρκετές ώρες της μέρας για να παίζει βιντεοπαιχνίδια. Ο υπολογιστής που ήθελε να αγοράσει ήταν όντως εξαιρετικός, και αν μου προσφερόταν σε μια πιο χαμηλή τιμή, τότε εννοείται πως θα τον είχα αγοράσει και εγώ ο ίδιος. Παρ' όλα αυτά, δεν ήμουν διατεθειμένος να δώσω τόσα χρήματα για την αγορά του. Αντ' αυτού θα προτιμούσα να αγοράσω έναν φθηνότερο υπολογιστή και να διαθέσω τα υπόλοιπα χρήματα για καλοκαιρινές διακοπές σε ένα νησί. Ο κάθε ένας από εμάς λοιπόν ιεραρχεί τις ανάγκες του με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με τις οικονομικές του δυνατότητες και τα δικά του προσωπικά γούστα, ενώ ορισμένοι καταναλωτές είναι διατεθειμένοι να ξοδέψουν περισσότερα χρήματα για την απόκτηση ενός αγαθού σε σχέση με άλλους.

Το πιο πάνω παράδειγμα μας δίνει μια εικόνα για το τι εννοούμε με τον όρο «ζήτηση» για ένα αγαθό ή μια υπηρεσία. Με τον όρο ζήτηση λοιπόν εννοούμε τη συνολική ποσότητα που ζητείται από τους καταναλωτές για την αγορά ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας σε μια συγκεκριμένη τιμή. Όσο πιο υψηλή είναι η τιμή του αγαθού, τόσο λιγότεροι καταναλωτές είναι διατεθειμένοι να προβούν σε αγορά, καθώς θα πρέπει να θυσιάσουν άλλα αγαθά ή υπηρεσίες τα οποία θα μπορούσαν να αγοράσουν με αυτά τα χρήματα (κάτι το οποίο οι οικονομολόγοι ονομάζουμε «κόστος ευκαιρίας»). Στην τιμή των €2.500 λοιπόν (αν υποθέσουμε για σκοπούς απλοποίησης πως στην οικονομία υπάρχουν μόνο δύο καταναλωτές), η συνολική ζητούμενη ποσότητα θα ισούται με ένα. Για τον ίδιο υπολογιστή φυσικά, όσο μειώνεται η τιμή πώλησης τόσο αναμένεται να αυξηθεί η ζήτηση, αφού ολοένα και περισσότεροι καταναλωτές θα είναι διατεθειμένοι να προβούν στην αγορά του. Αν η τιμή του υπολογιστή στο πιο πάνω παράδειγμα μειωθεί στα €1.000, τότε η ζητούμενη ποσότητα θα ισούται πλέον με δύο, αφού θα βρίσκεται και εντός του δικού μου προϋπολογισμού.

Θυμάμαι επίσης έντονα την καθηγήτρια οικονομικών στην τρίτη λυκείου, η οποία για να μας εξηγήσει με ποιον τρόπο λειτουργεί ο μηχανισμός ζήτησης, είχε φέρει μαζί της ένα ζευγάρι αθλητικά παπούτσια και μας ζητούσε να υψώσουμε το χέρι αν ήμασταν διατεθειμένοι να αγοράσουμε το ζευγάρι αυτό σε διαφορετικές τιμές. Θυμάμαι πως όλοι ανεξαιρέτως στην τάξη είχαν σηκώσει το χέρι ψηλά μέχρι τα €30, ενώ σταδιακά τα χέρια κατέβαιναν, μέχρι την τιμή των €100 όταν κατέβηκε και το τελευταίο χέρι.